

Trpljenje, zaklenjeno v srce

Pet otrok je povila Angela Bergantova iz Preske. Jožo, Ivana, Gusteljna, Francko in Micko. Na majhni kmetiji so se prebivali z eno samo kravico in nekaj pujski. Zaplata zemlje jih je borno hranila, zato je mati Angela pridno hodila v dnino. Garala, da je lahko nahranila pet kljunov. Mož je pomagal s košarami, pletel je božjake in postoril še marsikaj. Angela Bergantova si je naložila tudi pranje na potoku. Za trojico svojih strank je vihtela perilo v mrzlo vodo.

● Otroci pa so postali fantje in dekleta. Vsak je ubral svojo pot. Največ jih je vodila v bližnje tovarne, kjer so vsrkavali upornost delavskih pesti in se še sami naučili razlikovati dobroto od izkoriščanja. Tiste aprilske nedelje v letu 1941 se je začelo mračno obdobje majhnega slovenskega naroda. Čas, ko so mogočniki ta narod hoteli izbrisati z obličja sveta. In fantje in dekleta Bergantova niso pomišljali. Pot jih je vodila v prave vrste. To je bila domača in tovarniška šola.

● Danes 85-letno Angelo Bergant, Kra-marjevo mamo, smo obiskali v Preski, Bergantova ulica 6. Dolga cesta nosi ime po njenih dveh padlih sinovih. Posvečena je Joži in Ivanu. Njima v spomin:

● »Na isti dan sta padla,« je mirno povedala drobna ženica sivih las, sivih oči. »Bilo je 11. novembra 1944 v Rakovniku pri Sori. Meni je bilo strašno.«

● Imela ju je tako rada. Kaj se je tistega večera dogajalo v duši matere Angele, najbrž ne bo nikoli zvedel nihče. Svoje trpljenje je zaklenila v srce:

● »Tudi mene so vlekli v goričanski grad in me zasiljevali. Vendar smo imeli srečo, v vasi ni bilo izdajalca. Neki raztrganec, šivankar so mu pravili, pa ni vedel preveč. Morali so me izpustiti.«

● Svoboda. Kako je bilo v Medvodah lepo. Cvetje in pesem. Jasno nebo in topel dan. Materi Angeli je srce vriskalo in hkrati ječalo. Prihajali so fantje, njenih dveh pa ni bilo. Saj je vedela, da ju ne bo...

● Čas je mineval in Angela Bergant je dočakala 85 let. Kako danes živi? Danes, ko je bolečino žalovanja nekoliko prekril prah časa in so se zacelile odprte rane?

● »Živim. Zdaj imamo svojo cesto, ki je nekdaj bila slab kolovoz. Dobro mi je, še nikoli nisem prejela toliko denarja. Obiščejo me mladi, domači. Včasih me popeljejo kam z avtomobilom. Pridejo semkaj tudi bivši partizani,

vabijo me na proslave. Čitam. Najrajši TV — 15. Ta list mi je pri srcu.«

● Bergantova mama ne more iz okvirov svoje skromnosti. V resnici prejema 9.000 dinarjev in je neznansko zadovoljna. Vesela je, da ji dobro služijo oči in noge. Vsak dan je na poti:

● »Hodim po mleko. Zdi se mi, da moram malo ven. Ne bi mogla biti kar zaprta v prostoru. To ni zame. Če ne grem v to smer, jo pa mahnem v drugo. Živela? O, da, še bi rada živela. Dobro mi gre. Najrajši,« se je drobno posmejala in pogladila vnučko Natašo po črnih gostih laseh. »najrajši pa imam svojo vnučko. Veste, marsikaj lepega se učijo v šoli. Tudi o tistih strašnih časih.«

● Pomlad je in mati Angela bo nemara nargala šopek pomladanskega cvetja in ga položila na gomilo svojih sinov. Joži in Ivanu, ki jima je sovražna kroglja zatrla vsa hrepenjenja.

Bogomir Šefic
Foto: Marjan Ciglič

Ob razstavi v Slovenskem etnografskem muzeju

Kar je staro, je morda tudi dragoceno

(až) Šolarje, ki prihajajo na razstavo: Ljubljana po predzadnji modi, ki je odprta že nekaj časa v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani, je kar zanimivo opazovati: ogledujejo si obleke in predmete iz časov med obema svetovnima vojnama, ozirajo se na velike fotografije, kjer sprehajalci z ljubljanske promenade zro s sten v dvorano in se sem pa tja kar na glas posmeji.

Kajti to je tako daleč od današnjih dni! Zabavno je gledati stare frake in klobuke, ogrličaste našitke na ženskih oblekah, metuljčke in trde ovratnike moških srajc, predvsem pa čipkasto perilo, žensko in moško. Vse skupaj je tako zelo drugačno od zlizanih kavbojk in tovarniškega perila!

Marsikdo med njimi pozna stare šivalne stroje, ki so razstavljeni v improvizirani krojaški delavnici, saj so še prav taki, kot so jih videli na obisku pri svojih babicah in starih tetah. In vendar toliko starih stvari na kupu še niso videli. Prostor s stroji, krojaškimi lutkami, metri in šivankami, z dolgim pultom, kroji in blagovi in starimi likalniki je skoraj prav tak, kot bi ga bili samo za pol ure zapustili vajenci, »samo da grejo na malico« — kot se je spomnil neki sedmošolec, očitno trdno zasidran v današ-

njem času.

Marsikateremu starejšemu obiskovalcu pa so oblačila znana še iz njegovih mladih dni. Roke včasih kar zasrbijo od želje, da bi spet občutil otip kakšnega starega »krep maroke-na« in »klokeja« in »pikeja«, le kdo še pozna ta stara blaga?

Kot smo izvedeli od Tanje Tomažič, ki je v Slovenskem etnografskem muzeju pripravljala razstavo, je bilo precej oblek muzeju tudi podarjenh. Med drugimi darovalci je poklonila zelo dragoceno oblačilo tudi tovarišica Dani Tominčeva, že vrsto let občanka šišenske občine. Takole nam je povedala:

— Po naključju sem izvedela, da v muzeju pripravljajo razstavo o tem, kako in kje so se oblačili Ljubljančani. Poskušala sem pomagati po svojih močeh že s spomini, ob tem pa mi je prišlo na misel, da imam neke še stvari od svoje mame. Tako sem našla še kar dobro ohranjena oblačila. Včasih smo si jih otroci natikali za pusta, a na srečo smo jih kmalu založili in so se tako ohranila. Zdaj sem jih z veseljem podarila muzeju. Oh, kaj vse bi se bilo najbrž še ohranilo, če ne bi bilo vmes hudih vojnih časov! Je zavzdihnila tovarišica Tominčeva. — Saj veste, tudi po vojni nam nekaj časa ni šlo najboljše, zato smo obleke mnogo bolj predelovali

in znosili do konca.

— Na razstavi je tudi več klobukov, ki jih zdaj že bolj redko nosijo. Ali ste tudi za to kaj pobrskali po skrinjah? smo jo še vprašali.

— Dva slamnika sem imela prav zares še v skrinji v kleti. Prepričana sem, da ima še marsikdo kaj podobnega doma, le da ne ve, kje to z veseljem sprejmejo. Po mojem je bolj pametno, da se take stvari podarijo ali prodajo v muzej, kot da bi se doma vsako pomlad ubadali s požrešnimi molji. Tako pa bodo morda le še komu na ogled.

Upajmo, da so besede tovarišice Tominčeve spodbudile še kakšno pridno gospodinjico, da bo pobrskala po omarah, saj so predmeti, ki se včasih zdijo nerabni, še kako potrebni in dragoceni za muzejske razstave, ki nam kažejo, kako smo včasih živeli. Poklic krojača in šivilje, ki so nam ga skušali predstaviti skupaj z oblačili, že skoraj izumira. Prav presenetljiv je podatek, da je bilo leta 1928 v Ljubljani kar 278 krojaških in šiviljskih delavnic, danes pa jih je vsega skupaj 66, v občini Šiška pa le sedem.

Razstava bo odprta še do poletja.